

הנרות". והדר, ואחר כך נאמר בפסוק "יקטירנה". מכאן שהטבת הנרות קודמת להקטרת הקטורת.

עוד אמר אב"י:

ה. וקטורת קודמת להקטרת האברים של התמיד.

וטעם הדבר: דתניא: יוקרם דבר שנאמר בו "בבקר בבקר", דהיינו הקטורת, לדבר שלא נאמר בו אלא "בקר" אחד בלבד, דהיינו התמיד. שנאמר בו [שמות כט]: "את הכבש האחד תעשה בבקר".

[ואף על פי שלעיל צירפנו לפסוק זה "בקר" נוסף שנאמר בשני גזירי עצים, לא צירפנו "בקר" זה אלא ללמד על דם התמיד, ולא על הקטרת אבריו⁽¹⁶⁾].

עוד אמר אב"י בסדר המערכה:

ט. והקטרת האברים קודמת להקטרת המנחה.

וטעם הדבר: דתניא: מניין שלא יהא דבר קרב על המערכה הגדולה קודם להקטרת אברי תמיד של שחר.

תלמוד לומר [בויקרא ו ה] בענין עולת לד-א התמיד: "ובער עליה [על מערכה ראשונה] הכהן עצים בבקר בבקר, וערך עליה העולה"

ואמר רבא: כך הוא ביאור דברי הברייתא:

כיון שנאמר "העולה" בה"א הידיעה, ולא נאמר "עולה", למדנו שעולת התמיד היא עולה ראשונה על גבי המערכה.⁽¹⁾

עוד אמר אב"י בסדר המערכה:

י. והקטרת המנחה הבאה עם התמיד, קודמת להקטרת מנחת חביתין של כהן גדול.

וטעם הדבר: שנאמר [בויקרא כג לז]: "להקריב אשה לה' עולה ומנחה זבח ונסכים דבר יום ביומו". הסמיך הכתוב עולה ומנחה, ללמדך, שמנחת העולה באה מיד אחרי העולה, ולא יפסיקו החביתין בין עולת התמיד למנחתה. [ולכן הקטירו את החביתין אחרי מנחת התמיד].

עוד אמר אב"י בסדר המערכה:

יא. ומנחת החביתין קודמת לנסכים של יין הבאים עם התמיד.

וטעם הדבר: מפני שגם לחביתין יש שום

בפירוש בקר, כדי שלא נדרשנו אלא לדבר אחד שהוא העיקר.

ב. הקשה רש"י, ואם תאמר, הקטרת התמיד קודמת לקטורת, שהרי התמיד מכפר, ולעיל אמרנו שמכפר עדיף. יש לומר, שאין כפרה אלא בעבודות הדם ולא בהקטרת האברים. ועיין ריטב"א.

1. כן נראה מפירוש רש"י [וכן פירש שיח יצחק בדבריו]. וכן פירש הריטב"א. ובתוספות

קושיית רב פפא, שהרי לריש לקיש אין צורך להפסיק בין ההטבות בעבודה אחרת. ועיין תוספות ישנים. [עיין שיח יצחק].

16. א. כך פירשו רש"י ותוספות. והיינו, שדורשים את הבקר שהוספנו, רק לענין העבודה הראשונה שבתמיד [דם התמיד] שהיא נעשית "בבקר בבקר". אבל עבודות שאחריה [הקטרת אימורין] נעשים "בבקר". ופירש הריטב"א שמסתמא מטעם זה הכתוב לא הזכיר כאן

שהרי לאו, מי אמרת, וכי לא למדת לעיל שכאשר נאמר בפסוק "בבקר בבקר" פעמיים, אנו למדים מכאן להקדים את העבודה האמורה באותו פסוק?!

אם כן, הכא נמי, גם כאן בענין הבזיכין, נאמר "ביום, ביום" פעמיים ["ביום השבת, ביום השבת יערכנו". ויקרא כד ח⁽²⁾] לאחור את הבאתם, ביום.

ואילו במוספין נאמר "ביום השבת" פעם אחת בלבד.

ולשון "ביום" מלמדת על איחור, כלומר בשעה שאור היום התעצם, ולא בבוקר שהאור מועט. וכיון שנאמר בבזיכין פעמיים "ביום" משמע שיתאחר יותר מן המוספין שנאמר בהם "ביום" פעם אחת בלבד [ר"ח. רש"י פסחים נח א].⁽³⁾

ועתה מפרשינן את דברי התנא הסובר שבזיכין קודמין למוספין.

והוינן בה: מאי טעמא מה הטעם דמאן דאמר בזיכין קודמין למוספין?

ומשנינן: גמר, למד את דין הבזיכין בגזירה שוה "חוקה חוקה" מהביתין. שנאמר [בויקרא ו טו] בענין מנחת החביתין: "חק

[שם] מנחה, שנאמר [בויקרא ו יג] בענין החביתין: "עשירית האפה סלת מנחה תמיד". וכיון שחביתין נקראת מנחת תמיד, צריך להסמיך אותה לתמיד, מיד לאחר מנחת נסכיו. [רש"י, על פי הגהת שיח יצחק והרש"ש].

עוד אמר אביי בסדר המערכה:

יב. ונסכים של יין הבאים עם התמיד קודמים למוספין.

וטעם הדבר: שנאמר בפסוק [ויקרא כג לז] שהבאנו לעיל: "זבח ונסכים". למדנו מכאן שלא יפסיק קרבן אחר בין הזבח לבין הנסכים הבאים עמו. [ולכן הקריבו את המוספין אחרי הנסכים].

עוד למדנו בסדר המערכה:

יג. ומוספין קודמים לבזיכין של לבונה הבאים עם לחם הפנים.

ומקשינן: והתניא: בזיכין קודמים למוספין!

ומתריצין: תנאי היא. יש מחלוקת תנאים בדבר זה במסכת פסחים [נח א].

אמר אביי: מסתברא — כמאן דאמר מוספין קודמין לבזיכין.

ותוספות ישנים פירשו פירושים אחרים, וכפירושם הראשון פירש רש"י בפסחים [נח, ב ד"ה העולה].

2. אף על פי שפסוק זה נאמר בסידור לחם הפנים, ולא בהקטרת הלבונה, פירש הריטב"א שבזיכין שהוזכר בסוגייתנו כולל את סידור הלחם והלבונה. ורש"י בפסחים נח, א ביאר ש"בזיכין" כולל סילוק הבזיכין הישנים

והקטרתם, וסידור בזיכין חדשים.

3. כך נראה מפירוש רש"י. [אך קשה, שהרי מוספין קרבים בשש שעות שאז עיצומו של יום, ובזיכין קרבים בשבע כמבואר בפסחים נח, א, ורש"י שם. וכיון שמאחר את הבזיכין יותר מן המוספין הרי האור מתמעט כשם שהוא מועט בחמש שעות.

אך הראשונים במסכת ברכות (תלמידי רבנו

עולם לה". ונאמר [בויקרא כד ט] בענין הבזיכים: "קדש קדשים הוא... חק עולם". (4)

וכשם שחביתין קודמים למוספין כך גם בזיכים קודמים למוספין.

ומקשינן: **אי מהתם גמר**, אם כדברין שהתנא למד בזיכין מחביתין, אם כן, **ליגמרה כולה מילתא מהתם**. נלמד לגמרי מחביתין, שהם קודמין גם לנסכים! ואילו מלשון הברייתא: "בזיכין קודמין למוספין", משמע שרק למוספין הם קודמים ולא לנסכים!

ומתריצין: **להכי** לענין זה שהבזיכין מאוחרים יותר מן הנסכים, **אהני** מועיל כפל לשון הפסוק "**ביום, ביום**". שלשון זו מלמדת על איחור, ללמדך, שצריך **לאחר** את הבזיכין יותר מן הנסכים. (5)

עד כאן ביאור סדר המערכה לפי אביי.

שנינו במשנה: **קטורת של שחר היתה קריבה בין דם התמיד להקטרת האברים שלו**.

והוינן בה: משנתנו **מני**? מי הוא התנא ששנה אותה?

אי רבנן, הסוברים [לעיל טו א] שבין הטבת חמש הנרות להטבת שתי הנרות הנותרים, היה מפסיק בהקטרת הקטורת. קשה, הרי אין הקטורת קריבה בין דם התמיד להקטרת האברים!

אלא, "קטורת של שחר היתה קריבה **בין דם לנרות**" — **מבעי ליה** ראוי היה לו לתנא לומר.

כלומר, שהקטורת קריבה בין עבודת דם התמיד לבין גמר הטבת הנרות, לפני שמיטיב את שתי הנרות האחרונים. (6)

ואי משנתנו כשיטת **אבא שאול** היא, הסובר שבין הטבת חמש נרות להטבת שני הנרות הנותרים הפסיקו בדם התמיד, קשה: הרי אין הקטורת קריבה בין דם לאיברים! אלא "**בין נרות לאברים**" — **מבעי ליה** היה ראוי לתנא לומר.

יונה, רא"ש בתחילת פרק ד. וראה תוספות שם). ותוספות ישנים כאן (סוף ד"ה העולה) הוכיחו מסוגייתנו, שמוספין קריבים כל היום. אלא שהיו רגילים להקריב את המוספין בשש שעות, ולפי זה דברי הגמרא ורש"י כאן מיושבים היטב.

4. לפי פשוטו של מקרא מדובר על לחם הפנים. ורש"י מבאר ש"חק עולם" מתייחס לכל מה שנאמר בפרשה כולל בזיכין.

5. כלומר, מצד אחד יש סיבה להקדים את הבזיכין, שהרי למדנו גזרה שוה מחביתין שקודמים לנסכים ולמוספין. ומצד שני יש סיבה לאחר את הבזיכין יותר משניהם שהרי בבזיכין

נאמר "ביום" "ביום". הילכך אנו מאחרים את הבזיכין מן הנסכים ומקדימים אותם למוספין.

6. לדעת חכמים הקטורת נעשתה בין הטבת חמש נרות להטבת השתים הנותרים. ולכאורה היה ראוי לגמרא לומר "בין נרות לנרות מבעי ליה" והריטב"א מביא שאכן כך הגירסא במקצת הספרים.

אבל רש"י גורס בין דם לנרות. ומפרש בין עבודות הדם לגמר הטבת הנרות. כלומר לפני הטבת השתים האחרונים. ומכל מקום קשה למה הגמרא לא אמרה "בין נרות לנרות מבעי ליה"? ותירץ הריטב"א שהגמרא העדיפה לנקוט בין דם לנרות, להשמיענו שדם התמיד קודם לקטורת

ומתוצינן: לעולם משנתנו בשיטת רבנן היא, ולדעת רבנן הקטורת היתה קריבה אחרי דם התמיד בין הטבת חמש נרות להטבת שתי הנותרות.

ומתוצינן: לעולם משנתנו בשיטת רבנן היא, ולדעת רבנן הקטורת היתה קריבה אחרי דם התמיד בין הטבת חמש נרות להטבת שתי הנותרות.

ומקשינן: אי, לדבריך, שלומדים תמיד של בין הערכים מתמיד של שחר, יש להקשות: מה, כמו להלן, בתמיד של שחר, קטורת קודמת להקטרת האברים שלו, אף כאן, בתמיד של בין הערביים, קטורת קודמת לאברים! ולמה שנינו במשנה שקטורת של בין הערביים נעשית בין איברים לנסכים?

ובסידרא ובסדר הקרבנות לא קא מיירי, לא דקדק התנא, כיון שהקטורת היתה קריבה אחרי עבודות דם התמיד ולפני הקטרת האברים.

ומתוצינן: מי כתיב, וכי נאמר בכתוב: כאיברי הבקר וכנסכו תעשה בערב, שנלמד מכאן להקיש את אברי הערב לאברי הבקר?!

ואף על פי שגם הטבת הנרות היתה ביניהם, לא דקדק התנא בסדר כל העבודות.⁽⁷⁾

שנינו במשנה: וקטורת של בין הערבים היתה קריבה בין איברים [של התמיד] למנחת הנסכים [של התמיד].⁽⁸⁾

והלא "במנחת הבקר" כתיב! הילכך אנו דורשים כך:

והוינן בה: מנא הני מילי? מנין לנו דברים הללו?

"במנחת הבקר" [שקריבה אחרי הקטורת] תהיה מנחת הערב, ולא כאיברי הבקר [שקריבים אחרי הקטורת] יהיו איברי הערב. אלא הם קריבים לפני הקטורת.

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא [במדבר כח ח] בפרשת קרבן התמיד: "ואת הכבש השני תעשה בין הערבים. במנחת הבקר וכנסכו תעשה"

להעמיד את המשנה גם כאבא שאול. [שהקטורת הפסיקה בין עבודות התמיד, ואף על פי שהטבת הנרות היתה לפני הקטורת, בסדר לא קמיירי]. רש"י מתרץ, שהגמרא מעדיפה להעמיד את המשנה כרבנן. [שהם רבים]. ותוספות תירצו, משום שהרישא היא שלא כדברי אבא שאול, שנינו "ונכנס להקטיר קטורת, ולהיטיב את הנרות" כלומר שהקטורת קדמה להטבת מקצת הנרות כרבנן. [וכעין זה כתבו תוספות שינים] ועיין בריטב"א שכתב פירוש אחר בתירוץ הגמרא.

מפני שהוא מכפר, ומכפר עדיף. עיין שם שכתב עוד תירוץ.

7. א. התנא בא להשמיענו שעבודות התמיד של השחר לא נעשו בזו אחר זו. שהרי הקטורת הפסיקה ביניהם, ואף על פי שגם הטבת הנרות הפסיקה ביניהם, לא דקדק התנא בזה, כיון שכבר למדנו שעבודות התמיד אינם נעשות כאחד. על פי הרמב"ם בפירושו המשניות. רע"ב. וכן משמע מתו"י ותוספות הרא"ש. ועיין שיח יצחק.

ב. יש להקשות על תירוץ הגמרא: מדוע הגמרא אמרה "לעולם רבנן היא ובסדר לא קמיירי"? הרי מאחר שלא דקדק בסדרם אפשר

8. [ראה לעיל לא, ב הערה 11].

למדנו במשנה שהקריבו נסכים עם תמיד של שחר וכן עם התמיד של בין הערבים, ונחלקו תנאים בבחייתא מנין למדנו דבר זה:

תנו רבנן:

נאמר בפרשת התמיד [במדבר כח, ד]: "את הכבש אחד תעשה בבקר. ואת הכבש השני תעשה בין הערבים". ואחר כך נאמר [בפסוק ז]: "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד".

ובפשטות, הפסוק האחרון — "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד" מדבר על הכבש השני שבו סיים הכתוב לעיל, ומכל מקום נחלקו תנאים בדבר כדלהלן:

חכמים אומרים: הפסוק "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד" מדבר בכבש השני של בין הערבים.

וילמד הכבש של שחרית משל ערבית, כשם שהכבש של ערבית טעון נסכים, אף של שחרית טעון נסכים.⁽⁹⁾

רבי אומר: הפסוק "ונסכו רביעית ההין ל-ב-1 לכבש האחד" מדבר בכבש של שחרית. וילמד ערבית משל שחרית. כשם שהכבש של שחרית טעון נסכים, אף של ערבית טעון נסכים.⁽¹⁾

והוינן בה: **בשלמא** מוכן היטב לרבנן, היות והאי, הפסוק הזה "ונסכו רביעית ההין" — בתמיד של בין הערבים כתיב. שהרי בו סיים הכתוב לעיל.

אלא רבי — מאי טעמא? מהו טעמו? מדוע אמר רבי שהפסוק "ונסכו רביעית ההין" מדבר בתמיד של שחר?

אמר רבה בר עולא:

אמר קרא: "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד".

איזהו כבש שנאמר בו "אחד"? הוי אומר: זה תמיד של שחר, שנאמר בו [בפסוק ד]: "את הכבש אחד תעשה בבקר".

וכמבואר בגמרא לעיל]. אך מכל מקום כיון שמוכח בפסוק ששני התמידים שווים בדיניהם, ממילא לומדים מכאן שכשם שנכתב בתמיד של בין הערבים נסכים [בפסוק ז], כך גם בתמיד של שחר מביאים נסכים איתו. [כן נראה להוכיח על פי קושיית הריטב"א לעיל ד"ה והא דתנן קטורת, וכיוצא בזה כתב שיה יצחק ד"ה ת"ר בתירוצו השני. ועייין שם בתירוצו הראשון והביאו מהר"ב רנשבורג בגליון הגמרא וכתב שהוא הנכון, אך דבריו לא יתכנו לדעת הר"ח המובא להלן לד, ב הערה 1] ועייין הגהות הב"ח לד, ב אות א.

1. כתב הר"ח שאין הבדל להלכה בין רבי לחכמים, אלא "משמעות דורשים" [שנחלקו רק

9. כך סדר הכתובים: [במדבר כז ד]: "את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים" ... [פסוק ז]: "ונסכו רביעית ההין לכבש האחד" ... [פסוק ח]: "ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, כמנחת הבקר ונסכו תעשה" ...

ויש לתמוה על דברי חכמים הסוברים שלומדים את הכבש של שחרית מהכבש של ערבית. שהרי בפסוק משמע להיפך — "כמנחת הבקר ונסכו, תעשה" — בערב!

ונראה לומר, שאמנם משמעות הפסוק שלומדים את מנחת הערב ממנחת הבוקר לדינים אחרים. [ונפקא מינה, להקדים את הקטורת של בין הערבים לנסכים, כשם שהיה בבוקר,